

harsko podunajské, důležité i pro obchod a styk Bulharska a Rumunska, neboť levý břeh není tu pokryt močály, stojí protější Zimnica, právě tak jako S., na vysoké terase. Ulice svišтовské vystupují strmě od řeky Dunaje vzhůru ke starému hradisku. S. leží na místě starověkého města římského Novae, kde ležela posádkou jedna legie, r. 1790 bylo tu zahájeno mírové jednání a 4. srpna 1791 ujednán mír mezi Rakouskem a Tureckem na základě dosavadního stavu držebního. R. 1810 byl S. ve válce vypálen. U S-a Rusové zbudovali v červnu 1877 most lodní, po němž vstoupili na půdu tureckou. Rodáci svišтовští mají v kulturním a politickém životě knížetství Bulharského značný význam (Dragan Cankov, Načević).

Sviták (Svitáček) z Landšteina viz z Landšteina, str. 619 a.

Svitání viz Soumrak.

Svitáníčko, jitřní píseň, typický útvar středověké lyriky milostné, líčí, nejčastěji dramatickou formou, loučení tajných milenců, když se rozbřeskuje zora. Milence probouzí přítel, jež zůstavil na stráž, nebo strážce hradní výkřikem, jež zvěstuje, že jitro se blíží; tehdy všechn žár lásky vzplane naposledy s bolestnou prudkostí. S. vyvinulo se ve staré poesii provençalské jako typický genre podjmenem alba (viz A ub a d e). S. bylo pak také zvláště v Německu (Tagelied) mnoho pěstěno a hlavně jako prosté duetto loučících milenců populární. Nejdokonalejší umělé »tagelieder« napsal Wolfram von Eschenbach pod vlivem francouzským a zabarvil je někde skoro balladicky. Za reformace dostalo se »tageliedu« zpracování ve smysle duchovním. Rozchod Romea a Julie za noci svatební u Shakespeara a druhý akt Wagnerova »Tristana a Isoldy« jsou zdramatisovaná s-ka. Srv. Bartsch, Gesammelte Vorträge und Aufsätze (Freib., 1883); de Gruyter, Das deutsche Tagelied (Lip., 1887); Ludw. Frankel, Shakespeare u. das Tagelied (Hannov., 1893); Schlager, Studien über das Tagelied (Jena, 1895).

Svitánov (Zwitter), víska v Čechách, hejtm. a okr. Kaplice, fara Rožmberk, pš. Dolní Dvořiště; 8 d., 50 obyv. n. (1900).

Svitava: 1) S., přítok Svatky, viz Morava, str. 628 a.

2) S., město na Moravě, viz Svitavy.

Svitávka, městečko na Moravě, hejtm. a okr. Boskovice; 158 d., 1623 obyv. č. (1900), far. kostel sv. Jana, čes. 5ř. šk., něm. 1 ř., četn. stanice, pš., telegraf, žel. stanice na tr. Hrušovany - Brno - Č. Třebová; továrny na vlněné zboží, uměl. vlnu, mlýn a výroč. trhy na dobytek.

Svitavy, Svitava (Zwittau), průmyslové město na Moravě v hejtm. moravskotřebovském, má 824 d., 340 obyv. č., 7407 n. (1890), 9029 obyv. (1900), pěkné náměstí, děk. kostel Navštívení P. Marie, kostel sv. Jiljí, špitál s kostelem sv. Floriána, kláštery redemptoristův a milosrd. sester; okr. soud, finanč. stráž, četn. stanice, pš., telegraf, tele-

fony, žel. stanice na tr. Čes. Třebová-Brno-Hrušovany a S.-Polička-Skuteč; dvě 5ř. obec. a měšť. 3ř. šk. pro chl. a dív., měst. opatrovnu, vyš. školu reálnou, st. odbor. tkalcovskou a průmysl. pokrač. šk., nemocnici, chudobinec, sirotčinec, pobočka Rakousko-uherské banky, měst. spořitelnu a jiné peněžní ústavy; týdenní a několik výroč. trhů. Průmysl zastupuje: továrna na tabák, přádelna na zprac. bavln. odpadků, 2 továrny na bavln. a lněné zboží, 2 továrny na džutu, bělidla, 7 barvíren, úpravny, česání suken, mechanické tkalcovny, továrna na hedvábné zboží, měšť. parotr. pivovar, škrobárna, plynárna, cihelna a značný průmysl textilní (kol. 70 větších a menších závodů). Kor. lenní panství (839,44 ha půdy) je majetkem arcibiskupství olomouckého. S. založeny biskupem Brunonem ok. r. 1250 jako něm. osada na místě osady slovanské, časem zaniklé, která ležela nedaleko odtud. Biskupové olomoučtí nadali město četnými výsadami. Slovanský klášter praemonstrátský, jež stával naproti kostelu farnímu, zanikl ok. r. 1554 a na jeho místě stojí nyní několik soukromých domů. Město mnoho utrpělo v bouřích husitských, r. 1787 požárem a r. 1805 v pádem vojska francouzského. S. byly první osadou moravskou, ležící při hraně zemské »na Trstenici«, odkudž vedla jedna cesta na Jevíčko a druhá k Letovicům na Brno. V tak zv. Kraji »Schönhengstů« žije na 2000 Čechů (1900).

Svitel, bot., viz Koelreuteria.

Svitidlo elektrické ve vojenství jest jako každé jiné takové s. svítlna obloková se světlem nejvyšší možné síly, které se vrhá v každémkoli směru podle libosti pomocí velkého zrcadla vydutého, otáčivého. Užíváno ho hlavně ve válce pevnostní a to v první řadě obhájcem pevnosti, aby rušil dobývací práce oblehatelů (navážení batterie, zákopy atd.) konané větším dílem v noci, totiž aby vynašel místa, kde oblehatel pracuje, a tato mohl obšťelovat. S. e. slouží ovšem také oblehateli, aby světelný kužel obránce překřížil, tím zatměl místo prací a tak citelně rušil až i mařil pozorování obránce. Ve válce námořní s. e. nejvíce působí na vyhledání lodic torpedových a pozorování jejich pohybů. FM.

Svitil: 1) S. Jan, inženýr (\*1843 v Černé Hoře na Moravě — †1902 v Lublani), absolvoval školu reálnou a školu technickou v Brně, načež r. 1865 vstoupil do stavitelské praxe do kanceláře civilního technika, kde zaměstnán byl ponejvíce v polním měření. R. 1869 nastoupil jako stavební praktikant u c. k. místodržitelství ve Vídni, r. 1873 byl jmenován staveb. adjunktem, r. 1875 inženýrem, r. 1879 vrchním inženýrem a r. 1892 stavebním radou a přednostou stavebního oddělení při c. k. místodržitelství v Krajině. Byl vyznamenán řádem Františka Josefa a r. 1900 jmenován c. k. vrchním stavebním radou. Jako inženýr krajského místodržitelství projektoval mnoho škol, které vynikaly znalostí potřeb školských; od něho pochází